

המאסף

חדש אלול תקן

שירים

על דבר השלום הנעשה בין בית פרייסן ובין בית אעסמרייך

כַּעֲלוֹת הָעֵנָן עִם רוּחַ סוּאָה וְסַעַר

יִחַרְד צִפּוֹר כָּנָף : תִּלְכַּת חֵיתוֹ יַעַר

וּכְנִי הָאֲדָמָה הַשָּׂדֶה וְאֶפֶל מָלְאוּ :

מִרְעֵם נוֹרָא הַמַּבִּיט מִשָּׁמַי עֲרַפֵּל

אֲנָשִׁי אֶרֶץ יִחַרְדוּ יָנוּסוּ בְּאוֹפֵל

כָּל זֹחֲלֵי עֶפֶר בְּגִקִּיק סִלַּע יִבְלָאוּ •

פִּתְאוֹם תִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ בְּחִצֵּי הַשָּׁמַיִם

יִגַּל כָּל פְּרִיָּה : יִשְׁוֹשׁוּ הַזִּלְכֵּי רִגְלֵים

גַּם אֲנָשִׁי אֶרֶץ יִחַרְדוּ יָרוּנוּ יִשְׁמְחוּ :

הַשִּׁחָקִים מִמַּעַל עִם הָלֶם יִתְלַבְּשׁוּ

עֲבִים מִרְגֵּיזֵי אֶרֶץ כָּל עוֹד יִתְפַּנְּשׁוּ

חֲרֹדֶת הָרַעַם עִם הַלְפִידִים בָּרְחוּ •

כֵּן יֵאָאֵ II I

(שִׁנָּה)

כִּן יָמִים רַבִּים בָּנִי גִעְרָמָאנִיעֵן חָרְרוּ
בְּלִמּוֹ אֶחָדָה הַשֶּׁבֶץ נָעוּ גַם נָדוּ
גַם הִחֲכִמָּה שֶׁל עֲטָתָה אֲבָל הִרְבֵּיתָה
עֲבִים נוֹרְאִים עָלוּ וּכְבֹד הִתְפַּשְׁטוּ –
רָנַע – וּמוֹסְרֵי הַפְּרִית בָּאָדָם נִמוּטוּ
כִּמְעַט – חָרַב נִזְקֵמֶת דָּם אֲחִים גִּלְתָּה •

פִּתְאוֹם נִגְזַר הַשְּׁלוֹם זָרַח בְּאַרְצוֹתֵינוּ
הוֹשֵׁב חָרַב אֶל הַנָּדָן הוֹשֵׁב יִקְרָנוּ
עַל כֵּן כָּל פֶּה יִרְוֶן כָּל לֵב שִׁמַּח •
אוֹת נֶאֱמָן וְזֹאת עַל גִּדְּל יִקְרַת לֵב מְלִכֵינוּ
כָּל מִנְמָתָם הַפְּרוֹת הִרְבּוֹת הִצְלַחְתֵּנוּ
כָּל יוֹמֵת מִבְּחַר הַפְּרוֹאִים כֶּסֶם פוֹרַח •

יִשְׁמַח אִישׁ הָאֲדָמָה פּוֹלֵחַ וּבֹקֵעַ
יִגְלֵל תְּבוּזָר בְּכָרֶם שׁוֹרֵק נוֹטֵעַ
יִשְׁיֵשׁ אֶבֶר זֹרַע כִּי יֹאכַל תְּפָרִי •
יִשְׁדֹּד אֲדָמָתוֹ וִיקַח אֶל צִאֲצָאִיהָ
יִלָּךְ עִם לֵב שִׁמַּח גִּגֵּן בֵּין תִּלְמִיָּה
כִּי תִמּוּ לַפִּידֵי הָאֵף וְחִמַּת תְּקָרִי •
תִּם

תם איש המלחמה בוערת בשלחבת
 תם האבק מקנה השורף פשבת
 נהרת הסוס גם רעשו כל עוד ושמע ;
 חמת המלחמה תוריד בחורים שחת
 תרגיו הארץ ; תחריד האבדין מתחת
 החברה תפרד הידידות תקרע •

ישמח עושה במלאכה בעשותו בליהו
 יחרוש מחשבות שונות ובכדיו ייפהו
 כי תחת זעת אפו יתן לו כפלים
 גם את חכמה ! הקירי בנדי אלמנותיך
 זרעי זרעה הטוב על תלמי לב דורשיך
 האירי ביניהם בשמש בצהרים •

ואתם אחי ! בכל המקומות אשר תגורו
 קונו הסר הזיקים עוד בכם נשארו
 מננה שלום זה גם לכם שלום יהי -
 מלכי הארצות האלה יושר ידרשו
 שנאת איש אל רעהו מארצם יגרשו
 בעבור ישבו כלם בטח בלתי קול נהי •
 יא ב 11 2 ואתה

(שנו)

וְאַתָּה חֲמַטָּה לֵב מְלָכִים כְּחֶפֶץ נַפְשָׁךְ

הִבֵּט מִגְבְּהֵי שָׁחַק עַל תִּבְלֵי אֶרֶץֶךָ

גַּם עַל יִשְׂרָאֵל עֲמָךְ אֲשֶׁר מִקֶּדֶם אָחַבְתָּ -

שִׁפּוֹךְ אָחַבְתָּ אֲחִים תוֹךְ כָּל לֵב יוֹשְׁבֵי אֶרְצִינוּ

יָדַע כָּל אִישׁ וְאִישׁ כִּי אָב אֶחָד לְכָלֵנוּ

וְלִכָּל הַדּוֹלֵךְ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל - רַב טוֹב שְׁמִרְתָּ •

יוסף מטראפלווייטץ

ב א ו ר ס פ ר י ה ק ו ד ש

ש א ל ה

אֱלֹהִים בְּחֹרֵי חֶמֶד הַסּוֹקִידִים עַל דַּלְמוֹת הַתּוֹרָה / חֲלִים

אֵסִים דְּבַרְתִּי לְשֹׁאֵל שְׁאֵלָה אַחַת / בְּנִצּוֹר פְּסוּקִים

אֲחֵדִים בְּסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ עַל נֶכֶן / וְהֵא שֶׁס (יְהוֹשֻׁעַ י"ז - י"ח) •

וַיִּדְבְּרוּ בְּנֵי יוֹסֵף אֶת יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר מִרְעָה נִתְּתָה לָנוּ נַחֲלָה

נִרְלָה אַחֵר וְחִבְלָה אַחֵר וְאֵנִי עִם רַב עַד אֲשֶׁר עַד כֹּה בִּרְכַנִּי

ה' • וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אֵם עִם רַב אֶתָּה עֲלֶה לָךְ הִיעֲרָה

וּבִרְאִיתוֹ לָךְ שֵׁם בְּאֶרֶץ הַפְּרִיזִי וְהַרְפֵּאִים כִּי אֵין לָךְ הָר אֲפִרִּים •

וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יוֹסֵף לֹא יִמָּצֵא לָנוּ הָהָר וְרִכָּב בְּרוֹל בְּכָל הַכְּנַעֲנִי

הַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הָעֵמֶק לְאֲשֶׁר בְּבֵית שָׁאֵן וּבְנוֹתֶיהָ וְלְאֲשֶׁר בְּעֵמֶק

יִזְרְעֵאל • וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֵל בֵּית יוֹסֵף לְאֲפִרִּים וּלְמוֹנֶשֶׁה

לֵאמֹר עִם רַב אֶתָּה וְכֹחַ נִרְלָה לָךְ לֹא יִהְיֶה לָךְ נִרְלָה אַחֵר

כִּי הָר יִהְיֶה לָךְ כִּי יַעַל הוּא וּבִרְאִיתוֹ וְהִיא לָךְ תּוֹצְאָתוֹ כִּי

תּוֹרִישׁ

(שנו)

תוריש את. הנעני כי רכבברל לו כי חזק רוצה .
ואך למותר יהיה אם אעוררכם על כל הזרות אשר נמלא
בפסוקים האלה , והמפרשים הטיגו במאור לפרשם
יזללו במים אדירים והעלו חרם נידם . כי עוד נשאלו בזה
תמיהות רבות / ואליהם פה רק חיוה מהנה . (א) מי היו המדברים ?
אם היו אפרים ומנשה / איך יאמרו גורל אחד הלא לכל שנט ושבע
היה גורל לבדו / ואם היה מנשה לבדו לא ידק שאלתם :
מדוע נתתם / לי גורל אחד / הלא תשובתם בדרם / מדוע
תהיו אחס שונים משאר השנעים ? הלא ה' צוה למשה ועבדו
באת לתת לכל שנט ושבע גורל אחד . (ב) מה היה האמירה
השניה / ומה התשובה של יהושע ? הלא הם אמרו לא ימלא
לנו החר , והוא השיב כי הר יהיה לך . (ג) באור מלות כי
הנכלאות מאור בזה המאמר , ודומים רבים :

והיום אם טוב תענו אותי בנאור נכון ומספיק ונלשון נח
ונקי , ולא באריכות , כי אם בקצרה , ולא בדרך
דרם , כי אם בדרך פשט , או ארפים הפרוש , והנאור הזה
במאסף , להפיצו בישראל , וללמדו בני יאודה , ועל המבאר
תבוא ברכת טוב . אפס זאת עשו אשר תשלחו בגלל הדבר
הזה לחברתנו . תהיינו פאסט פרייא , ולולא זאת נשלחם
אותו להחזרה . למדו היטיב , שפטו נכון , ושאו האמת
תמיד לנגד פניכם . אמינם החפץ בתורתכם .
אחרון וואלפסזאהן .

בקורת ספרים חדשים

המשך בקורת ספר שירי תפארת

(עיין בחדש העבר)

שרם נחתום את הנקורת על שיר הראשון , עוד לי חיוה
דקדוקים בלשון המליץ , אשר לפי דעתי אריכים
תקנו

חקון / ואלה הם : להיות השיר החרווי אשר צראש כל חלקי
השירים כמו שער לכל דברי השיר הנאים אחריו (ארגומנט) ,
ולינו מגוף השיר , א"כ אין להמליץ להמשיך את דבריו הכתובים
בעצם השיר על דברי השער הזה , ועתה תמה אני איך התחיל
המליץ את שירו לאמר : כאשר מת הרור ההוא . מה זה
ההוא הנמשך על מה שלמעלה ממנו , וזה מה שקדם לו הלא
אינו מגוף השיר ?

שנית / איך יאמר משורר גדול כזה הממלא את דבריו מוסר
השכל על כל גדומו , על דור נדק וישר מעשיו
עמו מהו ? מה זה תקות נדיק אם במוחו ימותו גם מעשיו
הטובים ולא ישאר להם שם נחתי צארץ ? מדוע לא הרגיש הרב
המחנך הזה , ושנה הפסוק לאמר : בְּאֵשׁ־בֵּית דָּוִד יִסָּף ,
קִשׁ צֶדֶק מִן הָאֲדָמָה . או כיוצא בזה .

דף ד' / ע"ב פסוק ט"ז אמר מפיו יצא נחל גפרית מהול
בשמן , וכוון בזה על רשעה גדולה בדברים רבים
למען הכניסם אל הלב . לא ידעתי להנדיק את הקאר הזה ,
כי נפרית ושמן ימהרו את התבערה , ואין בו שום רכות ותאר
לנחת וחוץ .

דף ה' / ע"ב פסוק ב' אומר דך משמן כלו קבר פתוח ,
גם פה יראה שגנה מלפני המליץ כי לא יתכן תואר
קבר על אומר , וגם דבר דך משמן לא יכול להיות קבר
פתוח . וכבר קדמני בהערה הזאת חכם מחכמי העמים .

השיר השני , מספר לידת משה עד גואלו אל בית פרעה .
לא ידעתי מה הסיב את המשורר לספר לנו איך
פייס עמרם את אשתו לשון חליו . ולפי דעתו שהלץ עליו
רוח הקודש , וראה את הטוב אשר תביע לעמו ע"י הילד ,
איך אמר המליץ צפתה שירו (דף י"ב ע"ב פסוק ה') יִבְּיוּ
אמר גואש בכה רב בבי . הכוה האמין עמרם ברוח נלץ
בו ? ואם דחקו ספור הכתוב באמרו וילך איש מבית לוי וכו'
לספר את המאורע הזה על דרך גם , מדוע לא נחר בפסע
לרב המתרגם האשכנזי ע"ד אין מוקדם ומאוחר בתורה .

(עיי"ש במקומו) • ולפי דעתי היה לו להמסור רב התועלת
בספרו את המסורע הזה / בלי תוספות וזרעון מאשר ספר
לנו הכחוש • ונזאת יתרומם גם השיר / אחרי אשר אלפינתו
אמו שלשה ימים / ומאז בי לא תוכל עוד להלפינו / והבך
אל חיק אמו והקיגן •

מה נמלנו דברי אס הילד (דף י"ד ע"א) • מה נעמו דברי
ענתה באמרה :

אל המדבר בין בהמורות שרת אביאך וכו' עד
קץ יש לחמות החיות / לא אל רשעת גבר •

ומה יפה המליצה באמרה זכרתי מפלט תכל ממבול המים
כו' עד סוף דברי יוכנן • גם דברי מרים אשר אמרה על
לבה / מתוקים מנופת והכוונים מאד בענין השיר • אך אמרה

אולי רוח ישאנו אל חגוי כלע
ובשימוץ יחביאנו עד יעבור זעם

לא מאמתי לנוחם על מרה / כי מאין יחיה הילד ? אם לא על
דרך נסי • ומדוע לא אמרה :

אולי רוח ישאנו אל השפה
יעבור רחולך דרך וכו' ?

אמנם זאת חסר לנו הקוראים / בהציגו כל פעם עלת אל
ממרום ערס הלכו לספר לנו את הקורות • כי אי
אפשר לקרוא את שירו בהתפעלות החמלה על הילד ועל אבותיו
בהתפעלות התשוקה לדעת את מואל המאורע / כי הקורא
יודע כי יד אל עושה כל זאת והוא יפנה את כל זה לעונה / וזה
היה לו להמסור להסמיר מעין הקורא כאשר כנר זכרתי לעיל •

דף י"ז ע"א • הלכה הלך גם נגו וכו' / לדעתי אין כאן
מקום לשיר ונגון / ויפה עשה המסורר אם אמר
פה

פה שרצה ומהרה מכל הנליג ונופש / עד בואה לבית אמה :
ותחת אמרו (פסוק ז') ובפיה שוררת , הי' לו לומר ובקול
רם קראה .

דף י"ח ע"א נושאים אלומות וכו' מה מתקו לחיד המבקר
המליצה הנעימה הו'ת , כלה מחמדים . ומה
מאד השכיל המשורר פה לקשר את הפסוקים אשר יקשה מאד
למשורר , וזה אשר יקראו לו חכמי האעסעטיקא דען
איברגאנג . וכל דברי השיר הזה המה שכליים ונמליים עד
מאד . אך בדברי פמרס (דף י"ט) מלאתי לשאול את פי
המשורר : איך הליגהו כנבא בועח באלהיו , וכאינו בועח ,
במרי הפכים בנשף אחד (שם פסוק ה' ו' ז') . ובסוף השיר
שם בפיו עוד על מים רבים אל עליון השירי , ולא ידעתי
מי הוא האיש עמרס פעס יננא , ופעס יחשוב את בנו כאונד ,
מי הכריח את המשורר אל כל אלה המחשבות אשר יכללו את
הקורא בלתי דעת את האיש המדבר לפניו .

דף כ' נתן המשורר שמחה בלבי , בראותי הנער הונא אל
נת פרעס

בפקודת בניקתו השתחוה שם הנער

בגמול בטא תודות על טוב לו נמלה

ומה מאד הטיב המשורר לדבר על שם משה , ופירשו על כל
כל המעשים הנוראים אשר עשה נימיו .

השיר השלישי הוא כולל ספור הריגת המלרי ובריחת משה
ומלכים עד חולדת בניו . במבוא השיר הזה החרוני
חמר המליץ :

גוצר תודת גאמו מוסר אביהו

מיד אומנתו רק זאת ישאל פיהו

אלך אל מנקתי בית איש הדעת

מי יסכים עמו בזה , שלקח משה מוסר ותורה מאבותיו ,
ושחזק ידע את עמרס כאיש דעת ? הילך אשר לא ידע כי

חס

אם לבטא תורה כנמול בנאוו בית פרעה / ידע מוסר ודעת
 אשר קבל שם ? מכל אלה תראה ששכח המליץ לפעמים שהוא
 משורר / ושהמשורר יסגית על כל מולא פיו ללכת אחרי טעמי
 בדברים וסדרי הכתיבה כמו שהם / ולא ימלא שיריו פלאי
 פלאים למעלה מסדרי הטבע / ונפרט בענין הזה אשר עינינו
 רואות שהנהיגה יד עליון את כל המאורעות כסדרי הכתיבה /
 ולא עשה אות ומופת גלוי חוץ לדרך הטבע עד עת נוא הנאולה
 בהוליא את העם קוממיות למען ידעו כי מה' היתה זאת .

דף כ"ג ע"א הציג המשורר את משה עומד בשקול הדעת נושא
 ונותן את יהוה את המצרי את לא . וכל זה למען
 הרוק הוא ידע כי עד דור עושי טוב ממעיו לא ילאו . לא
 ידעתי מדוע לא הניחו להרגו כמו שכתב בחורטנו / מנקמתו
 וקנאתו קנאת אחיו המוכה ? הלא ידעו כי על זאת המיתו / אך הרב
 המחבר ירא לחסוד את משה על חימה וקנאה ח"ו ולואת הציגו
 מתפלסף ושקל במאזני התכונה תחלה אם ישלח ידו בו אם אין /
 והלבישהו ישע ועטהו רוח נקם / ושם בפיו בדברים

ומה אירא אם אלה הוא הנותן לי חיל
 או מה חמת המלך / אם ממליכו ירצני

ובכל זאת ויפן כה וכה אם יש מצרי רואהו / וירא כי אין שם
 אים וירך ויהרגהו / היאות לאיש / אשר לפי דעת המשורר
 לא בהתפעלות הקנאה והחימה / כי אם אחרי שקול הדעת
 והרבות בחינה מלא כי ידק בהרגו את המצרי / לפנות כה
 וכה ולגור מכני הרוא ? משה / משה / מועט שהיית איש
 קנא ונוקם נקמת ריעוץ בהתפעלות לבדך כשאר קרואים מחומר
 מלהיותך שולח ידך בנפש האדם מבחינה ודרישה כזאת ! —
 גם אנכי פניתי כה וכה לדעת את היסוד אשר נשען עליו המליץ
 בזה / ולא מלאתי דבר . מדוע לא ספר המליץ / כראות משה
 איש עברי מכה אחיו וימלא חימה ויך את המצרי ויעמנהו בחול .
 ואחר המעשה נחרט אך אמר שלא יודע הדבר / ואחרי שנודעם
 בדבר ברם ממלרים .

(שֵׁשֶׁב)

בסוף השיר הזה עוז ספור המאורעות וסנה אל שיר תורני
חרווי מלא תן וטעם / ואף שיגא מדרך הכלל אשר
אמרו חכמים נסירים / נודה לו תודות אלף / כי נמלנו דבריו .
קרא נא עמי / הקורא ! את הדברים האלה ויכין מעדנים
לנפסך :

אריה טרף שה בן ישי הכהי
מציל מלביא יום זה מי שמהו ?
היפעל כן מחר / עשה כן אמש ?
על מה בזה נפשו / בנר בה בנר ?
הלבעבור שה זה השליכה מננר ?
הלבעבור תנשמת יחדל אור שמוש ?

אך דמעת עשוקים לבו ראה
שה זה לא חטא הכפיר עו מנהו
כן יקרה לאדם / עו תם בולע .

ב

מרפא לשון / עם חן שמעולי ולתוכחתי / לכבוד
הקב"ה ותורתו הקדושה חברתי /
יהיו לרצון אמרי פי אליו הוהלתי / מודעה זאת
ניתן (נתן) לכתוב לכן את שמי התמתי נאום
רפאל וכו' / הונה ק"ק אדוני יע"א . באלטונא /
בשנת להבין משל ומליצה דברי חכמים וחזו"תם

מרם נביא לבקר משפט הספר הזה ומעשיו / נשים פנינו
על ספרו מושר בכלל כפי אשר ילאו לאור בזמנינו וקרוב
לזמנינו

לזמנינו לחקיר עליהם ועל אודותיהם / להעיר לבב הקורא על
ההבדל הגדול אשר בין דברי מוסר הנאמרים לבני ישראל בימים
ההם ובדורות הראשונים / ובין אותם אשר נאמרו לנו ולאבותינו
בדור הזה / ולהראות לעין כל איך גם בדבר הזה ירדנו מעט
מעט / עוננו הדרך הישר אשר דרכו זה הראשונים ללכת
אחרות עקלקלות אשר מחשים ומרחיקים אותנו מן המעשר /
כאשר עינינו רואות באמת שרוב דברי מוסר וחוכמה בימינו הן
אותן הנכתבים בספר כאלה אשר לבנינו / וכן אותן הנאמרים
מפי המוכיחים הסוגגים מציר לעיר ומקום למקום / לא לעור
ולא להועיל המה לא הליהו ולא עשו פרי כי לא יעלו על לב
השומע והקורא לעולם .

הבה בימים הראשונים בחיות בני ישראל על אדמתם הקים
ה' להם בכל דור ודור מוכיחים אנשי אמת ויודעים /
אלה המה הנביאים הקדושים / רוח ה' דבר בם ומלתו על
לשונם ללמד בני יהודה וישראל דעת ויראת ה' / להשיב איש
ואיש מדרכו הרעה אשר הלך בה ולהעשות בדרך העושה והישרה /
כאשר דבריהם כתובים בשפרי קודש אשר נשארו לנו עד היום
הזה . ובקראנו דבריהם האלה נראה כי כל מוסרם וחוכמתם
דברו בלשון אהב ונחיה עד מאוד במליצה נעימה ומזהירה /
ישמח לב הקורא אותם ועוד היום משתשים חכמי עם ועם על
רוב טובם ויפיהם ועל מליצתם המתוקה והנשגבה . וכן כתב
הרב המכורסם ר' נפתלי הירץ וויזל בפתיחתו לספרו הנחמד
שירי תפארת (חלק ראשון) „מראש ומקדש היה השיר כלי חפץ
„לאלהים ולאנשים / תראה כי בשפוט השם את יציר כפו על
„תחתיו נאמרו הדברים צדמות השיר / ותוכחת השם לקין
„היתה באורח שיר וכו' וכן תוכחת השם העומדת לעדה צנני
„ישראל דברי שיר הם וכן דברי הנביאים ישעיה ירמיה יחזקאל
„יתרי עשר וכו'“ ובאמת הכונה בזה נראה ומבוארת לכל
משכיל בהתבוננת מעט / כי מה תכלית התוכחה ? האש לתת
תפלה ודופי בהחשאים ולפרוע אותם לשמחה נגד השמש ? רק
תכלית ומנוקש התוכחה היא : לעורר לב החוטא / לסג
שיחם על הרעה אשר עשה / ויתן לב לשון אל ה' / ולכונה
הואת מן הדרך שיתאמץ ויתחוק המוכיח בכל כחו / לעורר על

די מושרו ומוכחתו כחות הנפש החוטאת / כדי שיסיו דבריו
 נכנסים ויפעלו בה / ואין זאת כי אם / רק על ידי מליצה
 שרית / נשימה ומסודרת / כי היא מושלת בכוחות האדם
 וחודרת במשכיות לנו ותמשיך רעיוני השומע / לא כן בהגדה
 פשוטת כאשר ידבר איש אל רעהו בהמון העם / כי החוטא
 לא יתן לב לשמוע אותה ולהאזין לדברי המוכיח / וכמו כן
 כחזק הרב ה"ל בספרו ה"ל (ס) , ומה יתרון עוד יש להגדה
 , בשיר שנהיות מליו מעשים בנקל יחוקו בנפש ובכח הזוכר /
 , אצל המרבה לדבר קצתן תקיפות וקצתן חלושות ובא זה ובעל
 , זאת זה / גם אחרונות משכחות ראשונות לא יעלו עוד על
 , לב השומע וכו' — ולפעמים הלכינו תוכחתם במשלים
 ובדמיונות ובפרט בראיות להגיד לאדם פרטי פשעו וחטאתו /
 וכן עשה נתן הנביא בהוכיחו את המלך דוד על קחתו את בת
 שבע . לא דבר אליו לאמור : מדוע עשית הדבר הזה ? איך
 לא יראת לשלח יד באשה הזאת והיא בעולת בעל ? וכדומה /
 כי אם התחיל בדברים אחרים על ידי המשל מן העשיר וההלך .
 ומחוכו נגלה אליו עונו וחטאתו מעלמו . וכן עשה הנביא אל
 מלך אחאב / כאשר כרת מלך ישראל ברית עם בן הדד מלך
 ארם / התחפש הנביא באפר על עיניו ויבוא אל המלך מוכה
 ופגוע והוכיח אותו על חטאתו (מלכים א' כ') , ודומיהם רבים
 בספורי הנביאים . וגם בואת הכונה מנארת ונגלית . כי
 נודע הוא מתכונות ודעות האדם לאהוב את מעשיו ודרכיו
 ביותר / וכל איש ואיש יחשוב בלבו לאמור : אני הצדיק כי
 כל דרכי משפט וצדק ואין עול / ועל כן אם יתעורר איש
 להוכיח את החוטא ולהודיע אותו כי בזה ובה שגה וכזאת
 וכזאת עשה / לא במהרה יטה החוטא אליו את אוזנו לשמוע
 את דברי המוכיח רק יפנה ליו עורף ולא פנים / ואם ישמע
 את דבריו מפני הכבוד או מסנה אחרת / לא להועיל ולא
 לעור יהיה התוכחה / כי הדברים לא יכנסו כלל בלב השומע
 ולא יפעלו בקרבנו / ואחר פגות המוכיח לדרכו יהיה ציינו כלו
 אינם נאמרים כלל ומה גם אם יהיה החוטא איש נכבד וקצין
 העם / כי מה יעזר ברוחו לגרש המוכיח מעל פניו / בפתחו
 את פיו לדבר ? ובעבור זאת השתמשו החכמים האלה במשלים
 את

(שפה)

ובדמיונות השומע אותם יאמין כי לא לו יגיעו הדברים אשר
נאמרו במשל הזה ועל כן יטה אוזנו לשמוע ולהאזין / והוא לא
ידע כי בנפשו הוא / עד כי נאחו בחפלי תוכחתם בחין פנות
ימין ושמאל / ובעל כרחו יענה אחר כן ויודה חטאיו אשר
חטא / וזה הוא אשר נקרא בשם משל / כי הוא מושל על דברת
בני האדם ותכונותיו / יכריח אותם בעל כרחם ושלא בטובתם /
לשמוע להאזין ולהודות / מה שלא עשו זולת המשל / כמו
המושל אשר יכריח את עבדו לעשות דבר מה בעל כרחו . --
ועל פי הדברים תבין ותשכיל עשם נסבה לדברים רבים אשר
נמלאים בספרי הנביאים / אשר כמו זר נחשבו בהשקפה
ראשונה . כי מלאנו פעמים רבות שבא לנביאים דבר ה' לעשות
דבר מה אשר יפלא מאוד בעין האדם / כי כן אזה ה' ב"ה
את ישעיהו / ללכת ערום ויחף (ישעיה כ') את ירמיה /
לקנות בקבוק חרש (ירמיה י"ט) את יחזקאל / להעביר חרב
חדה על ראשו ועל זקנו ולהעביר השלישית משערו בשם (יחזקאל
ה') ולהושע אחר : קח לך אשת זנונים (הושע א') ודומיהם
רבים / וכבר עמלו וטרחו המפרשים לתת טעם ונסבה לדברים
האלה / ואולם הוא הדבר אשר דברתי למעלה / שהכונה בזה
היתה רק להטות אוזן החוטאים להקובכת אשר תלא מפי הנביא .
כי אם חשים לב להתבונן במעשים האלה תראה שכולם נעשים
בעת ובזמן אשר ראה ה' להזהיר את כל העם מקטנם ועד גדולם
ולא אישים פרטים לבדם / אך לשכנע ולהוכיח את כל ההמון
הוא דבר קשה עד מאוד ומאד בלתי אפשרי בנח הנביא לבדו /
כי רבים מהמון אשר לא יסביחו כלל על דבריו / ורבים אשר
לא יכלו להבין היטיב אותם וכדומה / ועל כן אזה הקב"ה את
הנביא לעשות דבר אשר יהיה זר ונפלא בעיני הרואים / דרך
דמיון ללכת ערום ויחף / ועל ידי כן בודדתי כל הרואה את
הנביא ישעיה / איש נכבד וגשוא פנים / הולך ערום ויחף
כאחד הרקיס / ישום וישתאה וישאל לאמור על מה אהה הולך
ערום ויחף ? ומתוך השאלה הזאת יכנס הנביא עם השואל
בדברים ובתוך כך יגלה לו מאמר ה' : כן ינהג מלך אשור וכו' /
וכן הוא בקחת הושע את אשת זנונים ובשאריו / כולם רק
לעורר לב ההמון על פעולת ממעשה הנביא כדי לסבב שיטאלו
אותו

אוחו ויכנסו עמו בדברים עד שיסמכו מפיו / תוכחת ה' ומוסר
 לשון אליו בכל לבנם .
אחר גלות בני ישראל מארצם וקמו הנביאים מן הארץ /
 קמו אנשים אחרים להוכיח את העם ולהזהירו ללכת
 בדרך הטובה הלא המה חכמי התלמוד והאמוראים אשר
 נקונים בשמותם בתלמוד ובמדרשות וכדומה . אבל כאשר נודע
 מן היום אשר ילאו בני ישראל מארצם ונפגשו על בני ארצות
 אחרות / בלה גם לשון עבר מהם ואז הוצל לכלל לשון עם ועם
 אשר בתוכו בני ישראל ישבו / בלשון עבר / כאשר עיינו רומות
 בתלמוד שהוא בלול מאוד מלשונות רבות כמו לשון עבר / ארמי /
 כשדי / יוני ורומי / ונשארו מעטים יחידי סגולה דוברי לחות
 ואשר ידעו להעיר אוזן במליצה הגונה וראויה / אז להמשיך לב
 השומע במשלים ודמיונות / וכבר קלסו בדבר הזה את ר"י בן
 זכאי באמרו (סוכה פרק הישן) אמרו עליו / על ר"י בן זכאי /
 שלא הניח מקרא וכו' משלי כונסים ומשלי שועלים וכו' ופי'
 רש"י ז"ל / משלי כונסים ומשלי שועלים דבר חכמה שיסדו
 הקדמונים לתת אחסלה לתוכחתם ותולין אותן בכוזבים ובשועלים
 וכו' ואם כן איפוא מה עשו האחרים אשר לא ידעו דבר לחות
 ואשר לא יכלו למשל משלים / בראותם להוכיח את בני דורם ?
 במה המשיכו לב ורעיוני השומעים אל מוסרם לכל תקוץ נפשם
 בהם ? כה עשו ! ידעו כי כל הכתוב בספר תורת משה ח"ש
 האלים ובספרי הנביאים הקדושים / נודע להרוג בהמון / יקר
 ונחמד מאוד בעיניהם וכולם מתאווים לשמוע אותם . כי בימים
 ההם ערס ילא התלמוד נכתב בספר לאור / לא היה לבני ישראל
 ספרים אחרים וזאת תורת משה ובספרי הנביאים / ובהם לבדם
 הגו ולמדו / חתה אשר היה לבני ישראל בדורות הבאים ספרים
 הרבה בהלכות ובאגדות / בדרשים ובפסוטים / בדינים ובמשפטים /
 אשר מוטל עליהם להנות בהם יומם ולילה / וקורת משה ודברי
 נביאיו מונחים בקרן זוית אין דורש ואין מנקש להם ! — על
 כן החכמו להמשיך לב ורעיוני ההמון על ידי המקראות והפסוקים
 שבתורה שנכתב / ויתלו תוכחתם ומוסרם בפסוקים החלה כמו
 שעשו הקדמונים לתלות תוכחתם במשלים ומתוך שההמון יתן
 לב לשמוע המקרא יתן גם כן לב לשמוע עמו התוכחה והמוסר
 אשר

אשר דרש המוניח בפסוק הזה • דרך דמיון מאלנו באגדה :
 „אמר ר"ש בר נחמן אמר ר' יונתן אין הפורענות בא לעולם
 „אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הזדיקים
 „תחלה שנאמר כי תא אש ומאפה קוצים אימתי האש יולא בזמן
 „וההרשעים מזויס (פירוש : הרשעים נקראים קוצים) ואינה
 „מתחלת אלא מן הזדיקים תחלה שנאמר ונאכל גדיש וכו'“
 הכי תעלה על דעתך להאמין שר' יונתן האמין וחשב שהפסוקים
 האלה מורים באמת על הדרוש הזה ? הכי תאמר שהחכם
 בהדרשן ר' יונתן הזה יחשוב בלבנו שהפסוק אשר נאמר מפי
 הגבורה למשה להורות צין דין ודין בענין נכסי בני אדם, ירמו
 על דבר הפורענות אשר רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב ?
 אם כואת תאמין / חי אני ! תבגוד מאוד בכבוד החכם הזה
 בתוך אותו כנבער מדעת ותבונה אין בו / רק הוא הדבר אשר
 דברתי / החכמים האלה כמונו כמוהם ידעו שאין המקרא יולא
 מידי פשוטו / וכונתו רק משמעו לבדו / אמנם לבעבור תת
 אמתלא לתובחתם תלו אותה בהפסוק כדי להמשיך על ידו לב
 ואוון השומע להטות אותו אל דבריהם / כמו שעשו הקדמונים
 במסליהם / כמרגלא בכומי דחכמי תלמוד במקומות אחרים :
 קרא אסמכתא בעלמא הוא • ומה תבין טעם המאמר אשר
 אמרו פעמים רבות : אין משיבין על הדרש • כוונתם שעיני
 השאלה והתשובה בעסק הדרש הוא דבר בלתי מועיל / ואלא מן
 הצורך הוא / כי על מה ולמה תעריח את עצמך / לסתור
 ולבנות להקשות ולהשיב בדבר אשר נודע גם להאומרו שהוא
 אינינו אמיתי / ואשר נאמר מכוונה אחרת לעורר לבב ההמונ ?
 כי בדבר הלכה יהיה למותר אם נושאים ונותנים בו / למען
 שיבורר הדבר היטיב בלי ספק ותקום האמת על מכוונה / לא
 כן בדברי דרש / כי מה תבדר ותאמת בדבר אשר אינינו צרור
 ואינינו אמיתי • ואם ננות בואת היעז / תראה כי הסירותי
 בזה כל תלונת המלעיגים על דברי חכמינו בעלי הדרשות / כי
 המלעיגים חשבו / שחכמי התלמוד אשר בארו פסוק אחד עפ"י
 הדרש האמינו באמת שכונת הפסוק כמו שדרשו / ועל כן האריכו
 המחלוננים את לשונם לתת שמץ ודופי בדברי הזדיקים האלה /
 אפס לא כן מחשבות התלמודים / ושקר ענו המלעיגים בהם /

ב' מעולם לא עלו על לבם להאמין דבר זר כזאת / והחכם
 יענה דעת רוח ? ומעט מהדבר הזה ודוגמתו / אבל לא כולו
 כבר הביא הרב ר' יהודה הלוי בספרו המפורסם כוזרי (במאמר
 שלישי) ואליהם פה מעט מודבריו כפי אשר לקעתי אחת הנה
 ואחת הנה : "אמר הכוזרי בן אני רואה בחלקי דבריהם מהולאתם
 "פסוקי התורה אל פנים שמרחקת אותם ההקשה / וסעיד הנפש
 "כי לא היתה הכוונה בפסוק ההוא וכו' אמר החבר אבל נאמר
 "וכו' או שהיה הבאתם לפסוקים על דרך אסמכתא וכו' בסימן
 "שמיקל עליהם זכרם . אך ההגדות מהם שנוהגים דרך הנהגה
 "וההקדמה לענין שרונים לנחשו ולחמו וכו' ואני מודה לך מלך
 "כאור שנתלמוד יש דברים שאינינו יכול להעמיך עמיס
 "מספיקים ולא להביאם בקשר ענין וכו' ומה שהיו (התלמידים)
 "נוהגין בזה ששמעו מרבותיהם עם השתדלותם שיחדרו כל
 "מה ששמעו מהם והיו נוהגים שיאמרו אותן במלות בעלמם
 "ואפשר שלא היו מבינים ענינו וכו' אך כל זה בזה שאינינו
 "נאסור ובמותר ועל כן לא נרגיש אליו" . עכ"ל מלוקט .
 אך לפי מה שהבאתי אין אנחנו זריזים לכל זה .
 ועל פי זה תוכל להבין מאמרם פעמים רבות בתלמוד .
 אמרו (ברכות פרק ראשון) "אמר רב חסדא מאי
 "דכתיב אוהב' שערי ציון מכל משכנות יעקב / אוהב' ה' שערים
 "המצוינים בהלכה יותר מכל בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו' "
 אשר לכאורה יוקשה מאוד על שאלת הרב הזה באמרו מאי
 דכתיב / כי מה הוקשה לרב חסדא בפירושו הפסוק הזה עד אשר
 הולך לדחוק ולפרשו בפנים אחר ? מדוע לא הניח הנוקרא
 כמשמעו שהקנה אוהב שערי ציון לבדם ולא שאר משכנות בית
 יעקב בארצם ? אבל כוונת רב חסדא באמת כן היא . שאל
 איזה מוסר ותוכחה נוכל לתלות בפסוק הזה אם נדרשה לפני
 ההמון ? וזה הוא מאי דכתיב כלומר מה הוא אשר נדרש בזה
 הפסוק ? והשיב ע"ז תוכחה כזאת נוכל לתלות בו / והיא :
 שחפץ השם ב"ה יותר בלמוד הלכה משיחפון לשמוע אבדתא
 ותפלות בנתי כנסיות . וראיה יותר חזקה לדברי היא מה
 שאמרו (נעיין פרק ראשון) "אמר ליה רב הונא בר נתן לרב
 "אשי מאי דכתיב קינה ודימונה ועדעדה ? אמר ליה מתוותא

וּבְדֶאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל קָחִיב (פי' הַמְקָרָא מוֹנֵה הַמְקוֹמוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) .
 וְאָמַר לִיה אֲנִי אֵלֶּה לֹא יִדְעֵנָה דְמִתּוֹתָא דְאֶרֶץ קָחִיב ? אֵלֶּה
 פִּירֵי גִבְיֵיהֶּ מֵאֶרְבֵּיזָא אֲמַר בֵּה טַעְמָא כֹּל שִׂים לוֹ קִנְיָה עַל
 פִּירֵיהֶּ וְדוּמָם / שׁוֹכֵן עֲדִי עַד עוֹשֶׂה לוֹ דִּין / הֵנֶּה נִרְאֶה
 בְּחוּם שֶׁשְׂוֹאֵל יִדַּע בַּעֲלָמוֹ שֶׁשְּׁמֹת קִינֵה וְדִימוֹנֵה וְעִדְעֵדֵה /
 שְׁמֹת עִירוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וּבְכָל זֹאת שָׁאֵל מֵאִי דְכָתִיב כִּי
 כּוֹנֵנוּ רֶק לְדַעַת / אִיזֵה מוֹסֵר וְתוֹכַחַה נוֹכַל בַּעַת הַזֶּה
 לְתַלּוֹת בְּסִסּוֹק הוּא / שִׂים לְבֶן קוֹרָא לְדַנְרִים הֵאלֶה וְאֵל
 וְהוּא קְלִים בַּעֲיִיךְ —

בְּזִמְרָה שֶׁנֶּאֱמָר עַד כִּה רֵאִית / שֶׁכֵּנִי עוֹנֵה אִיזֵה חֲכָמֵי תַלְמוּדִים
 בְּתוֹכָתָם אֵת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבֶה אֲשֶׁר דָּרְכוּ בֵּה הַגִּבְיָאִים /
 וְהַגְּדוֹל הַגְּדוֹל בֵּין דֶּרֶךְ הַתַּלְמוּדִים וּבֵין דֶּרֶךְ הַגִּבְיָאִים / בְּדַנְרֵי
 מוֹסֵרִם כִּי לֹאֵלֶּה יֵתֵר שֹׂאֵת בְּמֵאֹר / וְעַתָּה תִּרְאֶה מֵה הוּא לָנוּ
 בּוֹמֵינֵנוּ וְקִרְבֵּנוּ לְזִמְנֵינוּ וְהַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלְכִים בֵּה מוֹכִיחֵי דוֹרוֹ .
 בִּי אֲחֵר מוֹת חֲכָמֵי תַלְמוּד / וְאַחֵר מוֹת הַגִּבְיָאִים וְהַרְגִּינִים
 הַמְּפֹרָסִים אַחֲרֵיהֶם וַיֵּל כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל מֵאֹד כִּי הַקּוֹרֵה וְהַחֲכָמָה
 בְּלוֹ מֵהֶם וְנִשְׁאָרוֹ עוֹד מַעֲשִׂים יַחֲדֵי סְבֻלָּה אֲשֶׁר אֹרֵה' נֵה
 עֲלֵיהֶם / אֵךְ מֵאִי מַסְפֵּר הֵמָּה וְעַד יִכְתֹּם ! כִּי הַהֲמוֹן אִינִם
 נִוְתָּנִים לִב עוֹד לְהַבִּיט בְּתוֹרַת שְׂכֵתָב כְּלָמִים / רֶק כֹּל אִישׁ
 לְדַרְכוֹ יִכְנֶה לְהַבִּיט עֵרָף לְבִיתוֹ וְלַהֲחִיזֹת אֵת נַפְשׁוֹ בְּזוֹק הַעֲתִים /
 וְהִרְאִישִׁים (לְבַד הַיַּחֲדִידִים אֲשֶׁר וְכִרְתִּי) הוֹנִים וְעוֹסְקִים כֹּל יַמֵּיהֶם
 רֶק בְּתַלְמוּד לְבַד / וְהַקּוֹרֵה שְׂכֵתָב מַעַם בַּעֲיֵינֵיהֶם כַּסְפֵּר חָמוֹס /
 בְּאִמְרָם : מֵה לָנוּ וְלַמְקָרָא הֵלֵךְ הַתַּלְמוּד בְּלוֹל בְּמִקְוֵא בְּמִשְׁנֵה
 וּבְנִמְרָא / וְכֵנִי יֵאָמֵר יְדֵי יוֹנֵסִינוּ אֵשׁ תַּלְמוּד הַתַּלְמוּד לְבַד !
 וְמֵה גַם בַּעַת אֲשֶׁר נִפְרָשׁ הַפֶּרֶץ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִנּוֹת דִּינִים
 וְשׁוֹפְטִים עַל יְדֵי כַסֶּף וְהֵב ! רֵאֶה נָא גַם רֵאֶה מֵה שְׂכֵתָב הַרְבֵּ
 הַמְּהִרָא ז"ל (בְּסִנְהֶדְרִין פֶּרֶק א') אֲמַרְו שֶׁ עַל הַמַּעֲמִיד דִּין
 שָׁאִינוּ הַבּוֹן נִאֲמַר אֵלֵינוּ כַסֶּף וְאֵלֵינוּ וְהֵב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֵס . וְכַתֵּב
 הַרְבֵּ הַנ"ל / וְהוֹנֵה טַעַם וְאִשְׁמָה וְנִשְׁתַּרְבֵּב עֵתָה בְּקִרְבֵּנוּ בִּינֵינוּ
 עֲזוּבוֹ וַיֵּאָל לָנוּ בְּדוֹר הוּא לְמַכְשׁוֹל וְלַמּוֹכֶרֶת עוֹן בְּכַמֵּה תַקְלוֹת
 וְכו' ע"כ' וְהַרְבֵּ הַמְּהִרָא ז"ל מֵי בִשְׁנַת שַׁע"ו . הֵרִי
 בְּמַחֲתִים שִׁנָּה אֲשֶׁר כִּבֵּר הַחֵלֶה הַפְּרָשָׁה הוֹאֵת בַּעֲוִינוֹ ! וְמֵי אֵנִי !
 בְּאִשֶּׁר הֵייתִי בְּעִיר הַגְּדוֹלָה . . . רֵאִיתִי עֶשְׂרֵה אֲנָשִׁים תּוֹרְנִים

אֲשֶׁר

יב א ז

אשר חיוה מהם ישנו על כסא הוראה למשפט לומדים מדי יום
 ציומו שעור אחד בגמרא ובפוסקים אחר חפילת שחרית ופעם
 אחת הניעו להפסק לך ה' הגדולה והנבירה וכו' אשר הונח
 בגמרא / היו שואלים זה לזה איך מקומו ? זה אמר הנה
 בתהלים / וזה אמר בוודאי בשמאל או במלכס תמלאהו • כן
 הדור הזה ! ורעה עוד מואת בעבור עונם להנות בתורה שזכת
 כראוי ואינם מדקדקים בה כראוי / כי מלאכת הדקדוק תועבה
 בעיניהם / יסובב שלפעמים יגלו פנים בתורה שלא כהלכה
 שואלים ומשיבים בה שלא כהוגן / ולא אעתיך לפניך דמיונות
 בנות רק אליה דברים אחרים אשר נודעים לכל ואשר שמעו
 אזני • מוכיח אחד דרש בעירנו פעם אחת על הפסוק שומר
 שבת מחללו / ויקשה הלא המקרא כולל שני הפכים בנושא כי
 אמר שומר שבת ואח"כ אמר מחללו ? הנה הכער הוה לא ידע
 ההפך בין מחללו ובין מחללו • — עוד דרש רב אחד
 בעירנו על הגמרא (שבת פרק ח') ת"ר ה' אימות הן אימת
 חלש על גבור אימת מפגיע על הארץ וכו' אמר רב יהודה אמר
 רב מאי קרא דכתיב המבליג שור על על עכ"ל ודרש הרב הוה
 לאמור המבליג שור על על • וכאשר התקוממו חיוה אנשים
 לעורר לנו על השגנה הזאת באמרם לפי קריאתו יהיה המקרא
 סותר למה שנאמר בתלמוד כי השור באמת חוק יותר מהעו •
 או דאם כי לא ידע וקבל עליו מן היום ההוא והלאה לתלמוד
 ולהנות תמיד בספרי תנ"ך • אשרי לו כי זקנתו לא ביישה את
 ילדותו ! — גם קרא רב מפורסם אחד בנית הכנסת בתוכחתו
 המקרא איך נפלת משמים חילל בן שחר • תחת הלל בן שחר !
 גם החכמות האחרות אשר לפנים התהלכו בין בני ישראל / כאשר
 מצינו בתלמוד דברים אשר יורו באזנע לאמור שהחכמים ההם
 כבדו ולמדו החכמות האחרות כמו בהלכות ערווין בדיני זרעים
 וכלאים בענין עבד השנה וכדומה / נאבדו ממנו לגמרי / כי
 בימים האלה הנוכחים • הראשים שקץ שקצו אותם / ויאמרו
 להעם תועבת ה' מהם לא תביאו אותם אל תוך בתיכם / מן
 יחיה חף ה' בכס ! ואם כבר החל הנגע הוה בבני ישראל זה
 כמאחזים שנה / מכל מקום לא פשה כל כך כנומנינו וקרוב
 לומצינו • והמסובב מכל זה הוה רע ומר מאוד / כי אחרי

(שעא)

שבתכמות לא יסלחו את ידם / על כן אינם מעורבים בין הדברות
כלל / והלכות דרך חרץ והנהגת אדם לחבירו כמו זר נחשנו
להם / נכלאים בנתיבם ואינם יודעים מאומה ממשפט הסבל
ומועטי / את כועל ה' לא הביעו אשר נראה ונגלה לנו כל יום
יום וחדשים לבקרים על פני האדמה הזאת / ועל אשר אינם
פונים בתנ"ך / לא יכלו לדבר לחוק בלשון עבר / ואת לשון
העמים אשר בתוכם יושבים לא יחפזו לדעת כי מאסו בה /
ועל כן בלעני שפה ידברו / ומליצותם מליצת מעורבות ומבולבלת
לא תואר ולא הדר לה / ובהגיע הקור והמועד הקרוב להוכיח
אנשי עירם ובני דורם / אין אחס יודע מה לעשות / במה ימסכו
לב שומעיהם להאזין לדבריהם / וילכו ויחפזו דברים לא כן
בדברי דרש ואגדות / ויתלו אמתלא באמתלא / (כי הדרש נגמרה
כבר היה אמתלא כמו שכתבנו) וכל העולה על רוחם יאמרו כי זה
הוא כוונת הדורש הקדמון / אשר מעולם לא כוון לדברי רוח
כאלה / ועל ידי כך מתעבים דברי הדורש הקדמון מאוד בהלניסם
את דבריו בנדים זואים ומנאליים / ואליהם לפניך דמיון אחד
מהספר מרפא לשון אשר לפנינו / וזה לשון המחבר הזה /
ו"בש"ם דב"ק יתיב ר"אור"א קמיה דר"י נפשא מר אמר ליה
לימא מר שמעתתא ומר אמר ליה לימא מר אנדתא פתח וכו'
אמר להם אמשול לכם משל למה"ל לאדם שיש לו שתי נשים אחת
ילדה ואחת וקנה / ילדה מלקטות לו לבנות ווקנה מלקטות לו
שחורות ונמלא קרח מכאן וקרח מכאן וכו' אימא לכו מלתא
דשוויא לתרווייהו כי תלא אש וכו' והנה המאמר הזה צריך באור
להבין דבר חכמים וחדושים במה שהמשיל לשתי נשים כי לא דבר
ריק הוא ויש לפרש באופן זה וכו' "עכ"ל המחבר הנ"ל / יאמר
בא מי שיש לו מוח בקדקדו האם המאמר הזה נגמרה יצטרך עוד
לבאור אחר וזאת ממה שהיא מבואר מעצמו ? יאמר בא כל משכיל
מה שיקשה לו בהמשל הנחמד הזה אשר כבר נמלא בפי המושלים
הראשונים / עד שנצרך להשתעמל להבין אותו ? אך כתר לי ועיר ושמע
תשובת המחבר ופרשו בהמשל הנזכר וראה איך הפליא לעשות
לכל נמים אדירים / בא עד נכני ים למען העלות — חרם מחרסי
אדמה ! אמר : , כי השתי נשים במשל רומזין לאותן שתי נשים
היוצעות והן חנופה ובסות הרוח / עכ"ל הכתוב והנה שתי נשים

(ש ע ב)

וְאַתָּה רוּחַ בְּנִפְיָהֶם וְכו' אֲשֶׁר דָּרְשׁוּ חו"ל שֶׁהִם חֲנוּפָה וְגִסּוֹת
הָרוּחַ , מִדַּת הַנְּאֻמָּה בָּאָה לֵאמֹר קִדּוּם בּוֹמֵן וְלִכְן קָרָא אוֹתָהּ בְּשֵׁם
עֲקֵנָה , מִדַּת הַחֲנוּפָה הִיא הִילָדָה , וְהִנֵּה הַחֲנוּפָה אֵינָה רוּחָה
שִׁלְמֹד הָאָדָם אֲנִדְתָּא וְכו' וְזֶה הוּא שֶׁמֶלְקֶטָה לֹא לִבְנוֹת , וְזֶה
שֶׁאֵמֵר לִבְנוֹת , הִרְמֹז עַפ"י הַכְּתוּב כָּל עַם יִהְיוּ בְּנִדִּיךְ לִבְנִים ,
וְעוֹד אָמַר הַכְּתוּב אִם יִהְיוּ חַעֲלִיכֶם כְּשֵׁנִים וְכו' וְהִמְקָרָא לֹא גַם
שִׁינָה וְרָקָה וְהוּא לֹא יָדַע (גַּם אֲנַחְנוּ לוֹוִחִין עִתָּה !) וְגִסּוֹת
הָרוּחַ אֵינָה רוּחָה שִׁלְמֹד הִלָּכָה וְכו' " וְלֹא אֶעֱשֶׂיָה לִפְנִיךְ כָּל
דְּבָרָיו כִּי לֹאֲחִיתִי נִשּׂוֹא אוֹתָם ! כֵּן שֶׁס' הַמַּחֲבֵר אֵת הַמֶּשֶׁל הוּא
שׁוֹמֵם לִסְחִי וְלִמְאֻס ! תַּחַת הַיּוֹמָה לִפְנִים נִחְמַד וְנַעֲמִים בְּעֵין כָּל
מֶה עָשָׂה לוֹ הַמֶּשֶׁל הַנֶּקִּי הוּא , כִּי קָם עָלָיו , כֹּאֲשֶׁר יִקּוּם אִישׁ
עַל רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ וּפִשְׁחֵהוּ , וְזֶה הַמֶּשֶׁל לִמֶּשֶׁל וְלִשְׁנִינָה . —
וְעִתָּה אֵל וּשְׁפֹט קוֹרָא אֲהוּב ! אֵיךְ יוֹעִילוּ וְיַעֲזֹרוּ תּוֹכַחַת מוֹסֵר
הַנְּאֻמָּרִים עַל אֹפֶן הוּא ? אֵיךְ תִּנָּעַם וְתִטְעַם לְשׁוֹמֵעַ וְאֵיךְ תִּמְשִׁיךְ
לִבָּם לְהַעֲוֹת אֶוֶן אֵלֶיהָ ? הֲכֹה מוֹסֵר נִבְחָרָהוּ ? הוּא הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
בָּהּ הִלְכוּ נְבִיאֵינוּ וְחֻמֵּי הַתְּלִמּוֹד ? עַד מָתִי נִהְיֶה כְּעֶזְרִי כִסֵּף
וְזֶה אֲשֶׁר עֵינִים לֹאס וְלֹא יִרְאוּ , אֲזַיִּים לֹאס וְלֹא יִשְׁמְעוּ ? —
וְעוֹד דֶּרֶךְ רֵעֵה אֲשֶׁר לְהַמּוֹכִיחִים וְהַכּוֹתִים סִפְרֵי מוֹסֵר בִּימִינוּ .
אֲשֶׁר גַּם כֵּן לֹא לַעֲזֹר וְלֹא לְהוֹעִיל . וְהוּא הַמַּנְהֵג לְעִרְבֵנָה וְלִבְלָל
בְּאוֹכַחְתָּם , סוּדוֹת מִדְּבָרֵי קִבְלָה הַנִּשְׁבָּנִים מֵאוֹד מִהֲבִנַת הַהֶמּוֹן .
וְשָׂתִים רַעוּת עוֹשִׂים בֹּהַ הַדְּבַר . הָרַעָה הָאֶחָת , שָׁל דְּבָרִיהֶם
לֹא יִלְחֹו וְלֹא יַעֲשׂוּ פִרִי , כִּי הָעַם לֹא יִבְיֹנוּ כָּלֵל דְּבָרִיהֶם וְיִהְיוּ
בְּעֵינֵיהֶם , כְּמִרְחָה לְסוּמָא וְכַנְגּוֹן לְחֶרֶשׁ , כִּי מֶה יִבִּין הָעַם
בְּשִׁמְעֵם דְּבָרֵי הַמַּחֲבֵר הַנ"ל בְּאִמְרוֹ (דָּף נ"ח) " רַחֵל מִבְּנֵה עַל
בְּנֵיהָ מֵאִנֶּה לְהַנְחִם הַכוֹנֶה הוּא כִּי רַחֵל יָדוּעַ שְׂרוּמוֹ לְהַשְׁכִּינָה
כְּבִיכּוֹל וְכֵהָ עַל בְּנֵיהָ עַל שֶׁהַשְׁכִּינָה בְּגִלּוֹת וְכו' וְלִכְן אָמַר נִאֻס
ה' כִּי אִזּוּ יִהְיֶה הָשֵׁם בְּמִלּוֹא וְכו' כִּי אִזּוּ יִכְנוּם הָשֵׁם ב"ה לִירוּשָׁלַם
שֶׁלֹּא מִעֲלֵה וְכו' עוֹד שֶׁס' מִזִּיא הוֹוֶה הַד' וּנְפִשְׁעֵכֶם שׁוֹלְחָה אֲמַנֶּם
אָמַר הַקֵּץ ה' אֶתוֹן גְּרַמְתוֹן דֹּאנָא וְאֶתוֹן נִשְׁרֹד מְעִלְמָא הַא
מִטְרוּנִיתָא כִּפְקָא מְהִיכֵלָא וְכו' הוּאֵת תּוֹכַחַת מוֹסֵר לְהַמּוֹן עַם ?
וְהָרַעָה הַשְּׁנִית , שֶׁעַל יָדֵי תּוֹכַחְתָּם כּוֹאֵת גּוֹרְמִים לְהַנְשִׁים הָשֵׁם
ב"ה בְּעֵינֵי אוֹתָן הַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יָדְעוּ וְאֲשֶׁר יִבְיֹנוּ מִעַם מוֹעִיר מוֹה ,
כִּי מִטְעַם הוּא אֲסוּר בְּאֶמֶת לְדַרוֹשׁ בְּדְבָרִים הַנִּשְׁבָּנִים הָאֵלֶּה
בְּפִרְהֵסִיא

צפיהם , רק להשרידים אשר אור ה' נגה עליהם , להם
 לבדם נתנו הדברים האלה / מה יחסנו הנריות בשמעם .
 שהשיבה בגלות ? מה ידעו מירושלים של מעלה ? ועל ידי
 זה יעלו דעות רעות בקרבם לחשוב על ה' דברים אשר לא כן ,
 ומידכם המוכיחים בעם זאת לבני ישראל ! אחס הסיונות לבם
 אחורנית בתוכהבם . שאו נא עיניכם וראו דרך הנביאים
 ברוחם ללמד את העם גדולות ורוממות ה' . אמר (ישעיה
 מ') מי מדר בשעלו מים ? ושמים בורת חכנ ? וכל בשליש
 עפר הארץ ? ושקל בפלס הרים ונגעות במאזנים ? מי חכנ
 רוח ה' ואיש עלתו יודיענו ? שאו מרום עיניכם וראו מי ברא
 אלה ! הנה תראה איך החאמץ הנביא לעורר לבם שומעיו לדעת
 את ה' על ידי פעולתיו ומראותיו . ומדוע אחס אתם מעללים
 בזה , יספוט נא הקורא ויאמר מה טוב לקוחה את יעמוד
 המוכיח וידרוש בואם : לכו אחי שמעו לי , יראה ואהבת ה'
 אלמדכם ! שאו סביב עיניכם וראו את כל הנבראים על פני
 האדמה , כולם יעידון ויגידו על גדלו טובו וחסדו , ראו
 השמים מעשי אלבעותיו השמש והירח והכוכבים כולם תלוים על
 בלימה סובבים והולכים ולא ישבותו , מי סבבם ומי יחוקם לבב
 יכולן אחד לאחד ? מי ברא כל הנבראים בנכבים האלה אשר
 עזמו מספר ? ראו הנהמות החיות והעופות למיניהם שונים
 ונפרדים זה מזה , בגדלם במאכלם ובמשתתם , מי בראם מי
 נתן בהם רוח להמליח ערף לנפשם זה בבה וזה בבה . ראו
 התולעת הקטנה הזאת , אף כי מזער היא במאוד מאוד , לא
 תחסר ממנו מאומה מכל אשר לחיה הגדולה , כי גם להתולעת
 הזאת נתן ה' לב וככד ובני מעים ואלעומכא וכו' בינו זאת ודעו
 גדולות ה' ונפלאותיו ! בינו את עצמכם ותדעו כי אל גדול ה'
 וכו' , ואת האלהים הגדול הזה לא נעבוד ? אותו לא נירא
 ובקולו לא נשמע ? חלילה לנו מעשות כדבר הזה וכו' . אז
 אם יעמוד הדרשן והמוכיח בבית הכנסת יתאונן ויתקוץ ויעתיר
 לדבר דברים אשר חין בהם טעם , יסתור ויננה ויפיק ויתרץ
 קוסיות ושאלות בעניני הדרש אשר אינם נשמעים להשומעים
 כאשר המה נמלאים בספריהם ובפרעות בספר אשר לכנינו ?
 ועל טוב יוכר שם הרב המפורסם ר' גפתי הורץ וזול נ"י

(שער)

על העונ אשר עשה ע"י ספרו הנחמד המדות , כי לא כדרך
המוכיחים האלה דרכיו , ולא כמחשבותם מחשבותיו , ועל כן
כל הקורא את דבריו ימלא נועם לנפשו , ונודעו אס יהיו כל
ספרי המוכיחים האלה נכף אחת וספר המדות הכל נכף
שניה , יכריע את כולם .

עד הנה דברנו מההנבל אשר צין תוכחת הקדמונים וצין
תוכחת האחרונים מלד המדובר , ואולם גם מלד המדבר
יש הפרש גדול במאוד . כי הקדמונים הן הנביאים בכל דור
ודור והן חכמי התלמוד לא הוכיחו את בני דורם כי אס על ידי
התפעלויות נפש ורוחם , בעת אשר ראו דבר מתועב נעשה
מבני דורם , נלאו נשוא אותם וכלכל לא יכולו , על כן קמו
ויוכיחו , כי כן דרך האים אהב משרים נפשו בקרבו כל תשקוט ,
רוחו כל ינוח בעת אשר בני אדם סביבו הולכים בדרך לא טובה ,
וכן מלאנו בתלמוד (ברסות פרק ג') רב יודא בר אבהו חזייה
להאי בותית דלבישא כרבלתא בשוקא סנר דבת ישראל היא קס
קרעיה מניה וכו' ואף שהודה אחר כן בעלמו ואמר מתון מתון
ארבע מאות וזו שוויא , מכל מקום נראה בגלוי מהמעשה הזה ,
איך לבס נער בקרנם בראותם דבר אשר בעיניהם נתעב ומשוקץ ,
ולא יכלו עוד להסתפק ולעצור ברוחם , והסועלת היוצאת
מזאת דבה היא , כי דברים היוצאים מן הלב , נכנסים גם כן
אל לב השומע ויפעלו בקרבו כראוי , לא כן בדורנו נקום
המוכיחים להוכיח את בני דורם , אשר כל מגמתם וכונתם רק
לאסוף ע"י התוכחה כסף וזהב , בדרך המוכיחים הסובבים
מעיר לעיר ומתנבאים במחנה ישראל , או בדרך המהגרים
ספרי מוסר להרבות על ידם כסף מחירם , או לעשות להם שם
תפארת לקרוא אותם בשם מהגרי , מה תועיל תוכחה היוצאת
מפי האנשים האלה ? הלא פיהם ידבר ולבם כל עמם ! ונפרעות
נדורינו עתה כאשר רואים אנחנו . פעמים רבות המוכיחים
בעלמם עושים מעשה זמרה ומבקשים שכר כפנתם . והוא הדבר
אשר נאמר בתלמוד : תמה אני אס יש נדור הוה מוכיח וכו' כי
לא כל אדם ראוי והנון להוכיח את דורו , רק האים אשר נודע
ומפורסם לאים ישר ונאמן , דובר משרים ושונע בלע , לא
עשה לרעהו רע מעולם , אהב ה' ואהב את הצדיות יודע
לכל

(שעה)

לכלל דבריו במשפט / ולסבין במשל ובמליצה ראוי / הוא לבדו
יקרב אל המלאכה הזאת כי לו נאס / ולא לאחרים אף כי נקרא
בשם יושבים על כפא הוראה / כי המעלות והמדות להורות
בין חסור ומוטר / והמעלות והמדות להוכיח ולדרוש מעשי
אמת ולדקא רחוקים במאוד / ולא כל אדם זוכה למדות ומעלות
האלה יחד ! ולכן כל איש אשר לא טהור הוא / ומטומאתו לא
רוחץ לעיני הנריות לא יבש להקריב ספר מוסר על מזבח הדפוס /
כי מוס בו לא לרצון יהיה קרבנו ! — ומי יתן ויחוקו הדברים
האלה בלב המסגרים והמוכחים ולא יוסיפו עוד לעמוד במקום
בדולים !

והנה בדברים הנאמרים למעלה / דברתי דברים אחדים
מהספר אשר לפנינו בכלל / וזוהי אנוסף ידי עלינו
לחקרו בפרט . הספר הזה בנוי על שבעה עמודים ועמוד אחד
עליהם כאשר כתב הרב הכונה הזה בעצמו : , והוא לורת הבית
על עמודי שבעה יסודי / ותחת מלאכת הבנין עמוד אחד על
ראש העמודים העמדי (בנין נפלא לא מלאכי בואת בכל ספרי
מלאכת הבנין) עמוד ששון / נגד ימי הדין יתפוך לשון /
ולשמה אט הבנים שמחה וכו' (מקיש בנינו למליצתו) בפתחת
הספר האריך המחבר מאוד להספאר את עצמו ולספר את רוב
זדקתו וחכמתו / יוסר לבנו ותוס דרכיו וכה אמר : והנה מיום
עמדי על דעתי קלה כמות שהיא אנכי לא' אנכי במופלג ממנו
לא דרשתי וכו' בנסתרות לא עסקתי (ובכל זאת התעורר ויהיו
המחבר להפתיק בספרו דברי קבלה וזוהר / ויעפיל לעלות אל
ראש החקירה ונענין הנחירה והידיעה / אשר בוודאי מן הנסתרות
המה להמחבר כאשר נראה לכל קורא את דבריו מה שדרש בהם)
זולת דבריהם הקדושים בהל שיש בו חטא כחי לא כליתי (הה
למליצה בואת !) יתרון האור מן החושך הנבתי והכרתי (מה
מאוד עמקו מחשבות המחבר אשר ידע להבין היתרון האור מן
חושך / אף מדוע לא נתן לב להבין גם רישא דקרא ?) קודש
בחול לא ערצתי (פיו הכשילו ונריך להיות חול בקודש לא ערצתי)
אפילו באצבע קטנה לא נגעתי / באש זרה לא נכויתי (אבל באש
קודש ?) סחור סחור וכו' לכן הקרב אותה לא קרבתי (הוא
בדבר אשר דברתי למעלה בלשון עלגים דברו / כי מי האיש אשר
שמע

שמע מעולם שהקריב אדם אשה לקרבן? והמחנך הזה החליף
 פה הקל בהפעיל, ויחס הנבול שאליו ביהם הפעל וזריך להיות
 קרוב אליה לא קרבתו — אך על שגבתו הזאת בסלח לו כי גם
 האשה הלטועה והנקיה דקדוק בעיני החסיד הזה אשה זרה ועל
 כן לא קרב אליה לנגוע בה אפילו באמצע קטנה — (מסתח
 בימי חייה ואביזריה (זריך להיות ואביזרהא כי המחנך דבר פה
 מאשה זרה) הרחק כמעטו קשת נבזרים אותה הרחקתו, חורס
 כמו דוח לא תאמר לה האמרת, (מליצה נחמה: תאמר לה
 האמרת!) מביתי החולה אותה הולאתי (לא ידעתי איך באה
 החלופה הזאת אל בית החסיד, הלא הרחיק אותה למעלה
 מפתח ביתו הרחק כמעטו קשת נבזרים) להיות כאחת השפחות
 לרקחות ולטבחות אותה לא רציתי (ראו ערמת האשה הזרה ידעה
 כי גדולה שמוסו יוסר אלמדו על כן בקשה ממנו להיות שפחתו —)
 עדות ה' הנאמנה וכו' כי היא שעשועי וכלי חמדתי, אולרי
 ושכיותי, עניקים לגרברותי שמתי, אחותי את ורעיית וכו',
 אחי את לבניה אותה קראתי, לבת ולבית אותה לקחתי וכו',
 עטרה לראשי אותה נשאתי, אילת אהבים ויעלת חן באהבתה
 שציתי (המחנך הזה רוצה להודיע כי הוא היטיב מעשיו מהרמ"ם
 ז"ל אשר אמרו עליו כי הוא למד שארי החכמות רק להיות לו
 לרקחות וכו' והתורה לבדה תהיה לו לנבירה, אך החסיד הזה
 געל ושקץ מאוד בהחכמות עד שלא יראה לקחת אותם אפילו
 לשפחה, ולכן התורה לבדה היא חשקו, היא אמו, היא אחותו,
 היא בתו היא רעייתו, היא ביהו, היא שפחתו, היא עטרתו,
 היא ענק לזווארו, היא אופס לו היא טבחה לו היא רקתה לו,
 והיא עושה לו כל מה שלבו חפץ — אשת חיל כזאת מי ימלא?)
 כירתי קדם מי יתן אותי, שם הרבה תורה למדתי (ופה? —)
 ואני בה' בעתתי וכו'. כן ידבר המוכיח הזה בגדול לבד ויקרא
 בקול גדול את זרקתו וחסדו! כן הודיע על דלקות סכרו שלא
 חפץ בחכמה ושהוא משולל ונעדר מהם, מה יקוה הקורא
 בראותו פתיחה כזאת? מה יאמר אם יראה האיש אשר יזהיר את
 העם על גסות הרוח בנבזה לב ידבר? מה יחסנו את ישמע
 מפי האיש אשר מאן הכלס להודיע שהוא משולל מן חכמות,
 אהרות לנלתי למוד חכמות? איך יכול האיש הזה לשבות על

(שינו)

דבר אשר לא ידע שמץ מנהו ? איך יכול האיש הזה לאמור
(בדף כ"ד) , , ויחין בהם לא טעם ולא הועלת אלא אבוד הומן
בהגלים ולמטה : ויטעם את שמים לקרוא עומן בשם פלוספיס
והמקרים (נרדך להיות והחוקרים) ואפילו אידיניון להו כולי
טעותי' כשהם הן הוא שרונים לחקור בדברים של מעלה הלא
חוטנת ה' גם זאת וכו' האיש אשר לא ידע כלל מה שלמעלה
ממנו ומה שלמטה ממנו ? ואף אני אענה בדבריו וכמליצותיו /
אפילו ידניון ליה כולי טעותיה לאמור שמחקר בדברים שלמעלה
אין בהם טעם / מכל מקום יודיעני החסיד הזה מדוע לא למד
שאר החכמות אשר יש בהם טעם וריח / ואינם חוטנת ה' ?
יראה מה שכתב הרב החסיד בעל חונות הלבנות בהקדמה
זיכלם ! וזה לשון החסיד בעל חונות הלבנות : ועינתי מנהגי
בני האדם ברוב הדורות וכו' אשר זלזלו בחכמת מזות האברים
כל שכן בחזות הלבנות / ואשר ידענו לנו מהם לעיין בחכמת
הקורה הוא לדבר שיקרא צו חכם אצל עמי הארץ ושיעשה לו
שם אצל הגדולים (לו היה החסיד הזה חי בדורינו היה אומר
שמחכון לעשות קרדוס בה להיות שופט ומשל / למדות ולהחריס
כל איש ישר אשר ידענו לנו לנקוט נקמת ה') והניח לעיין
בשרשי הדת ויפודי תורתו אשר לא היה לו להחלעל מהם
ולדחינחם ושלל יוכל לקיים מצות אם לא ידעם ויעשם
כמו אמונת היחוד / אם אנחנו מחויבים לעיין בו מצד
שכלנו או אם יספיק לנו אם נדעהו מצד קבלה וכו'
כאשר יאמרו הפתאים טבלי אות וכופת (קורא אבוד הסכת
ושמע דברי החסיד הזה ופקח עיניך על דברי המוכיח אשר
לפנינו - החסיד בעל ח"ה מזוה לעיין בהם / והמוכיח שקץ
ישקץ כל מי שיעיין בהם / ומדוע ? - מפני שגם הוא לא ראה
לעיין בהם ולא למד דבר חכמה מעולם - הא לך המשל מן
השועל והענגנים ! -) או אם אנחנו חייבים לחקור וכו' עיין
שם ותמצא הכל באריכות . וכמו כן כתב עוד כמה פעמים
בספרו כנודע / והמחבר הזה קרא שנה ושלש ספר חונות
הלבנות / כאשר נראה שמלא כל דף ודף דברי רב הוה / עד
שאם ננכה דברי בעל חונות הלבנות מדברי המחבר נעמנו לא
יעלה כמות הספר לשלשים דפים תחת אשר הוא עתה קצ"ד
דפים

(שיעור)

דפים / ונוודאי עשה המחבר את עולמו בדברים האלה כאלו לא ידע . ואני לא להמליץ בעד החכמות באחי פה / כי לא עם איש ריב כמוהו אדבר משפטים בעד החכמות / וגם מה קחצר החכמה אם היא מאוסה בעיני המחבר ? הלא גדולים ועונים ממנו אהבו ויכבדו אותה במאד וירוממו אותה בקהל עם . מי לא ידע האגסים הזדיקים הרמב"ם , הרמ"במן , רד"ק , רש"י , בעלי תוספות וכדומיהם . אך לבי ישתומם בקרבי / מעי מעי המו בראותי איך אבדה חכמת חכמינו / ובכל דור ודור החכמה ממנו מתמעטת / והאשמה תלויה בראשי העם / אשר נותנים ע"י זאת את עם ישראל לשמלה בין העמים / בוו לנו לענו לנו , בקרחם אחרינו עם נבל ולא חכם ! ואין איש מתעורר להרים ראש כי ירא פן נחרס יאלו לקראתו) (כאשר עשה המוניח הזה לאיש ריבו איש לדיק וישר , איש מפורסם וגדול ממנו בתורה ובחכמה וביראת ה' אשר קנא קנאת ה' בנאות והודיע שבנות ודמות המחבר הזה אשר שנה בספרו הקודם אשר נקרא בשם תורת יקותיאל / וכבר הודה כל איש תורני לדברי המקנא ויאמר כי האמת אלו / ובכל זאת לא הודה המחבר ולא בוש מלהחרים המקנא . ושאר רבנים רואים ושימו יד לפיהם -) ראו מה שכתב הכוזרי בספרו (מאמר שני) , יאמר החבר והסנהדרים היו מצווים שלא תעלם מהם חכמה מהחכמות האמתיות והדמיוניות וההסכמיות וכו' ואיך ימלא שבעים וקנים חכמים אם לא תהיינה החכמות האלה מתפשטות קיימות באומה זו / ונעת שימות וקן אחד יעמוד אחר תחתיו כמוהו / ואיך לא יהיה זה וכולם זריכים אליהם בתורה וכו' עכ"ל . עוד אליהם לפניך דברי הרב ר' משה בועריל אשר כתב בבאורו לספר יצירה (פרק א') וזה לשונו אמר משה בוערילו יהיה נפש אריסטו בעדן בן החיים מלך מאמריו הנכבדים והרזוים / וחיי ראשי אני אוהבו אהבה שלימה כי היה אז בחכמה / ואני לקחתי מבני ישראל שלא השלים נפש באופן מאמר אריסטו ודרשו / כי הרבה מאמרים נכבדים דבר אריסטו שלרבותינו הוא מסכים / ומעולם שכלו בהביר גור משפטים ודברים לדיקים וכו' . כואת חשבו הרבנים הקדמונים / ולא העילו מוס בכל החכמות / ועל כן לא היו נעדרים מהם , והרב בעל חובות הלצות נעלמו

כתב שמך לחברו מה שמלא בדברי הנביאים / ואחר כן מן
 דברי קבלה / וכן דברי החסידים והחכמים שבכל אומה ואומה
 וכתב ובכר אמרו כל האומר דבר חכמה אפילו באומות העולם
 חכם וכו' אך המוכיח הוא הניח בפרו פעמים רבות / ובפרטות
 בעמוד יוס הדיו / שזלעדו וולת חכמי ישראל / והמה לדעתו
 רק הרבנים היושבים על כסא הוראה לבד / אין חכם עוד
 בארץ • מכל מה שהבאתי ישפוט ויקיש הקורא בעלמו על טיב
 הספר הזה / ויראה כי אין פשוטו עוד כלול ומעורבב / בלי
 תואר וכלי סדר / וכל דרשו פשטיו ומאמריו הנל המה ותבחר
 נפש הקורא לקרוא אותם • וחי אנכי כי נלאתי נשוא לקרוא
 שנים זלטה עליהם ממאמריו מפני ערבוב דבריו בחמוד / ומפני
 רוב דברי טעות אשר נמלאים בזה הספר / גם יכפיל וישגשג
 וישלם דבריו / בלי מספר / ותקוץ נפש השומע והקורא •
 סוף הדבר מי שירצה לראות אם בניס דברי יקרא נא חייה דף
 שירצה / ובפרטות יעיין בדרשו / אשר כל השומע יאחז ! אך
 על שתי פשטי המחבר לא אוכל להתאפק ולדבר אתו משפטים
 (נדף ד') כתב וזה לשונו : ועפ"י אמרתי ליישב הפסוק שונה
 ישראל עד ה' אליך כי כשלת בעוניך / קמו עמכם דברים
 ושנו אל ה' אמרו אליו כל השא עון וכו' והנה יש לדקדק מ"ס
 תחלה בעוניך לשון נוכח ובפסוק השני אמר כל תשא עון שלא
 ר'גובח עכ"ל • ישפוט נא הקורא אם בר בי רב דחד יומא ישא
 שלא כהוגן כאשר שאל הרב הזה ? הלא יבז ויכלם בחרפו את
 אלהים לאמור אליו כר' תשא עוניך ! (נדף ב') הקשה על
 הפסוק כי יפלא בעיני שארית העם הזה גם בעיני יפלא / ויאמר
 דכתיב כי יפלא בר'שון יחיד / ונקט בעיני לשון רבים
 וכו' מי יתאפק עוד ויתן מחפוס לביו בשמעו דברים כאלה
 יוצאים מפי האיש אשר הושם להיות שופט על עם רב ישמרס
 השם ? והאיש יאז אשר לא ידע כלל הבנת המלות יתעורר
 להתקומם ולפסוע על ראשי עם קודם ? מה יאמרו העמים
 אשר בתוכם אנו יושבים בשמעם כזאת ! אך מה אוסיף לדבר /
 ידעתי כי לא להועיל יהיו דברי / כי אחרי אשר הקשה עורף
 נגד הנאמן המחבר ספר מלפני יקתאל / ותחת אשר היה לו
 להודות על האמת ולברכהו באף הרדיפהו / ואיך יחפון לקחת
 מוסר

מוסר ממני / על כן אסתיר פני ממנו ומספרו / וקפלקי
לאל חי שסיר לב האזן מקרבנו / ויחדש ימינו כקדם ! —

אמית

נ א כ ר י כ ט

אן דיא העררן בערדרער / אונטרשטיצער

אונד סובשקריבענטן אונזר מאנאטששריפט

וויר טויסן איט דייך העכטי דאס לעטנטי קווארטאל דעם
זעכסטן יאהרגאנגס איינער טריפט / דיא דאס גליק
האטטי פאך אנפאנגי איהרר ענטשטעהונג ביי יעלט יערס
קעגנר לוי גפאלן • וויר קען אונזרי לער פאמט אויף מלוי
אטעררייטי לייטטריפטן אונזרר נאטיאהק פרווייטן / אונס
זיא לוי איברלייגן / וועלכי פארטטריטטי פיר דיא אויפ-
קלעהרונג אונזרס פאלקס דיא גרעסטן גלעהרטן אונזרר
לייט זיך פאן דינר אונזרר באיהונג פערטערעכען / אונד
פריפאט ברייפי פאן יונגן אונד פלייסיקן לייטן יידישר
נאטיאן / קעגן אונזר פארהאבן ניכט גנוג לאבן / אינדעס
זיא אונס דיא קרעכטיגסטן בווייזי געבן וואס פיר ווירקונג
דינר טריפט אויף איהרן גייסט / אונד וועלכן איינפלוס זיא
אויף איהרי בילדונג האטטי • דאס אייני זאלכי טטיאוי דעם
פובליקוואס פיר אונס דיא גרעסטן בלאהונג איזט / דא
אונזרי גאנלי באיהונג נור איינליג אונד מליין אויף דען נוטלן
אונזרר יונגד אבלייט / אונד וויר קיין אנדרס אינטערעסי
קעגן אלס דיא בלעהרונג אונזרר שוועכרן ברידר / איזט
לייכט לוי עראכטן / אונד וויר ערקעגן עס איט דעם
פערבינדליכסטן דאנקי •

אום דעסטא קרענקער אבר ווירדי עס אונס זיין / ווען
וויר אונס גינעטיגט זעהן אעכטן / אונזרי ארבייט

נידר

וירד לו לעגן / אונד דער יוגנד מונדסם פֿאָלקס איין איטל
 לו ענטליהן דאָס יאָר לו איינעם יאָ וויכטיגן אונד ערן לונדקי
 פֿיהרט ; אונד דאָס וויר דאָס גענעטיגט זיין ווערן /
 אייט לייזר אלל לו קלמהר פֿאָרהער לו זעהן / דאָהער
 וויר גענוערטיג / דאָ עס נאָך לייט אייט דאָ גוטי זאָלי
 ווירד איינע גלייט לו ברינגן / דעס פּובליקס מונדרי קלאָגן
 פינקטיק פֿארלעגן / אונד זיין בטייד ערוואַרטן וואָלן .

איין יעדער זאָפֿרטענדיג ווירד דאָריבער ערשטען וואָ
 עס זענען וואָר / דאָ אַמאָסטריפֿט ביאָ
 איינער זאָ גרינגן אַללעז טובֿטקריבענטן / ביאָ איינער
 פֿרהעלטניסאָמיג גרינגן אַללעז איט-ארבייט / אונד
 ביאָ איינער זאָ גוויסלעך בהאָנדלונג אַללעז קאָמיסאָנער זיין
 אַנזעהונג דער אַללעז / זעכס יאהר הינדורף לו ערהאַלטן /
 אונד יאָ פֿאָן יאהר לו יאהר אַמטעראַליט זאָ וואָהל אַלס
 פֿאָראַליט לו העבן . אַמאָן ווירד אַמאָן אייגנעטען דאָס
 וויר אַלס וואָס נור לונד בעסטן דער גוטן זאָלי העכטי
 געטען קעגן / איט דער גרעסטן ברייטווייליקייט געטען
 האָבן . וויר האָבן טעמט דאָ אַללעז הרויסגעבני 12
 באָגן יעהרליך / פֿאָן תקמ"אָן דאָ באָגן אַללעז אויף
 24 — 25 ערהעכט / דאָ טריפטן זאָרגפֿעליג אונד
 איהרמאָר גאָמאָל / אונד יעדן פֿאָרטהייל דעס פּובליקאָט
 לו פֿענדרן גוועט / אונד דעלעך — ווער זאָליט עס
 גלויבן ? — האָט דאָ אַללעז דער טובֿטקריבענטן זיך
 אַערקליך פֿר איהרע / אייט דאָ אַללעז באָלד היר באָלד
 דאָרט אויףגאָבן וואָרדן / אונד פֿאָן אייניגן אַרטן גאָר
 אויסגלויבן ! וויר דירפֿטן פֿרייליך / אַמאָן אַמאָן וועגן דער
 גוטן זאָלי לו רעכֿן / נישט פֿיגליכערס טוהן / אַלס דאָ
 יעניגן דאָ איהר אויף אייני זאָ אַמאָרעכטן ווייט מיט וועגן
 טענהן / עפֿנטליך בקאָנט לו אַמאָן / אונד זיין אַמאָרע
 אַללייגן נאָמאָליך לו נעגן ; אַלליין דאָ וויר פֿירפֿערטיגקייט
 אונד גלויפֿאָליכעם בטרעגן לונד גרונדזאָלן אַמאָרע געזאָלפֿט
 גאָמאָל האָבן / זאָ וואָלן וויר פֿאָר יעטעט נאָך יעדי האָרטי
 באָגענונג

(ש פ כ)

בגמגמא פֿר אידן / אין דער האַלדאָנג דאָס זיך / ווען
 איהן געגנווערטיגס בלאַט לוי גלייכטי קעגן / זיך דארט
 קעגן / אונד איהר פֿעהלר גוט לוי אַלסן בטערעבן ווערן .

אום אונס אבר פֿיר דיא לוקאָפֿט ביא דעם ערלן
 טהיל דער נאטיאן דער דען נולין אונד פֿאר האבנס
 איינזיגט / אונד דיא גוטי זאלי גערני בעפֿערדרט וויסן
 זיך / פֿאן דעם פֿארמאָרף / אַלס העטן וויר זיך אַויס
 זאָלעמיקייט איינזעפֿרן אונד ענדליך גאַנץ איינגעהן אַמסן /
 זי בֿערייאן / לייגן וויר הידרוך אן :

ז דאָס וויר גאַנץ זינד דען מאַספֿ פֿארטלונגעטלן / וואָלן
 וויר אַויך ברייטס אייני אַנגי פֿירטערעליי אַנטקריפֿטי
 פֿאררעהטיג האבן .

ב דאָס וויר קינפֿטיג דיא אַנאַטם רוקריקן אונד יאהרס
 נאָהל וועג אַמסן / וויר אונס פֿאָלליך אן קייני לייט
 בינדן / זאָרדן זא אַפֿט וויר זיין העפֿט לוי זעכט באָן
 פֿערטיג האבן / עס הרויס געבן וואָלן / דענאָך זאָלן
 (אונד דען אַנקויף דער טריפֿט ניכט לוי פֿרטהיירן) יעהרליך
 ניכט אַעהר אַלס פֿיר העפֿטי ערטיין . אַיט הין ווירד דער
 יאָי מאַספֿ פֿאן נון אן אונד דעם הויפטטיטל .

המאספֿ כרך השביעי מחברת ראשונה

ערשיינן / אונד זא פֿארט יערסמאָהל פֿיר מהברות
 (העפֿטי) איינן כרך (באָנד) אַויס מאַפֿן .

ג דאָס וויר קיין טטיק אן קיין קאמיאָנער פֿראַכפֿאָלן
 אַמסן / אַהני ענטווערד לוס פֿארמאָיס דיא נאָהאן זיין
 טובֿשקריבעטן / דיא גלייך נאָך דעם עאפֿפֿאָנג יערס טטיק
 געגן אייני קוויטטונג פֿאן אונדערס רעדאָקטער אַיט 12 גר'
 אין (זיך לזאָלן) פֿאך אונס לוי האבן, אַדר פֿאן איהם (דעם
 קאמיאָנער) זעלבסט פֿרייזערט לוי זיין / דאָס ער דיא
 אַנאָהל עקספֿאָלארי דיא ער פֿרטרייבט / גוים ביהעלט .
 אונד

אונד אונס דען כטראג נאך דעם יערס אאלין עאפלאג
פראפט איינטיקט י מין דינס לענטרן פאלו אבר האט דער
עלבי אייני גרעמרי פראוויזן וויא ביו הער לו ער ווארטן /
וואריבר ער זיך דען נאך פרהעלטניס דער אבנאהאי /
אונד אעהררער מואטענדי / איט אונדער רעדאקטער
איינפערטענדיגן אאג . אין יעדס פאלוי אבר ביטטן וויר
אונס דיא נאמן דעם טובמקריבענטן אויס / אונס זיא ווידר
פאר דרוקן לו לאסן דאזיט יעדס איינזעהן קאן ווער
טיילנעהאר אונדער געלסטאפט אויט .

4 דאס וויר יידינו היקר ר' אהרן וואלפסזאהן לוס
רעדאקטער אונדער אמאטסטריפט / געוועלט האבן /
אונד דאס ער דיא פרוענדונג דער טריפטן זא וואהל וויא
דיא קאררעספאנדענץ אונד איינקאסירונג דער געלדער איבר
זיך גאמאן האט / פאלגליך אויך דיא ברייף מן איהן אונד
זייער אדרעס

Aron Wolfesohn.

גריכטט ווערדן . וואבייא לו באערקן / דאס דיא ברייף
מן דיא געלסטאפט דיא עטווא אמאטקריפט אדר נאכריכטן
ענטהאלטן איט דען בוכטאבן L. J. דאס הייסט
ליטטערארישן אינהאלטס בלייכט ווערדן איסן .

5 ליטטערארישע ביאטריע / וויא אויך ניטלויכע אונדער
טיטאמאט / ביאנדרס ווען זיא אונדער נאטיאן כטריפט /
ניאאט דיא געלסטאפט געריי מן אונד פערטפריכט זאלי
איינריקן לו לאסן / דא אבר וועהרנד דער עקסיטענס אונדער
געלסטאפט אעהררי ברייף פאן אונבקאנדטן איינגענדט
ווארדן / דיא ווערד אונס נאך דעם פובליקוס אירגנד אין
פרייגין אדר נוטלן וואהל אבר דער געלסטאפטקאמי פער
געבליך אונס פארטא בראכטן ; זא איסן מין דער לוקונפט
אלוי ברייף פאסטפרייא איינגענדט ווערדן / אונד האט
דערייניג דער אונס איט ביאטריע / דיא ווירקליך גדרוקט
ווארדן פרייהט / פרייטיגאג זייט פארטא ווען ערס
פראמאגט לו ערווארטן .

(שיפד)

6 דאס יעדער אמן דער זיך איינס אונזשטאלטן רופט בואוסט
 מיט / זיך אפערן אאז אונס טהייל אן אונזער געזעלשאפט
 לונגהאן / אונד (וויא ברייטט מין דעם חבירה משנת
 תקמ"ז בקאנט גאזאט ווארדן) זיך ענטווערד אלס חורגי
 אדר אלס נדיב מיטקרייבירן למסן קאן • אלס ערטער
 האט ער דאן אונד וואן איין אנטפארטישן אויפאמטן אונד
 אלס לעטער איין בלייבן יעהרליכן געלדט ביטראג
 לטובת החברה איינלענדן • וויר ערווארטן אלס היר
 איבער דען בטייד איינס געעהרטן פובליקאטן / דעם דארטן
 גלעגן מיט / אייני טריפט דאס לור בלעהרונג דער וואנד
 אונד לור אונטרהאלטונג דער ערוואכטן דאס בעסטע אונט
 אונט פארקאמערן איטל מיט / אויפגעט לו ערהאלטן ; אונד
 פערפלייכטן אונס ווען וויר 200 טובטקריבענטן האבן דאס
 זעלבי נאך אונזער בעסטע אנטפארטן קרעפטן פראמפט
 פארטלענעטן • וואס איבעריגס נאך אבזוג אונזער קאסטן
 מין דאס קאסי דער געזעלשאפט פלייסן אפציי / אלס
 יעהרליך לנס בעסטן דער נאטיאן פרווענדט אונד דריבער
 עפענטליך רעכענשאפט אבגעט ווערדן • ווען וויר אונזערס
 פובליקוס אויף טרייא אונד גלויבן פרייזערן דאס וויר ביי
 יעלט נאך מין פארשט פיר דאס געזעלשאפט טענהן / זא
 אאז דאס לור ענטשולדיגונג דיהן / דאס וויר דאס פערשערמני
 רעכענשאפט ביי יעלט ניכט אבגעט האבן •

ברלין תק"ן לפ"ק •

חברת שוחרי הטוב והתושיה •

The following is a list of the names of the persons who have been appointed to the various positions in the Department of the Interior, under the act of March 3, 1879, entitled "An Act to provide for the better management of the public lands, and for other purposes."

וזה ימים לא בנידים תג

והנה שמעתי שמהלך סמוך לעיר קמו צדיק
ויעשה / בבית אש וברי כמזה ספרי עבונאך / ובשמתי
נחות השתי ולא התמחמתי ללכת אהים הוה ולשמוע ממנו
/ ואש ירעה למכר / וכה עוני / הספרים אלה בלו לבני
/ שנים רבות לידי אבותי מאז יודעי אשר מסר אותם להם
/ למשכון / והם התמללו אותם לבניהם אחריהם עד עתה
/ שפלו לי בירושלם מעונן אבי / ובדעתי למכרם אך לא
/ לאחרי / כי אש נפגע אחת / ובסף מהירם יהיה בעד
/ כולם ב' תאות ר"ט / שהם שלשה ר"ט בעד אחד / כואף
/ חשבתי למשפט להדיעך למען וכו' וכו' י

ועתה אחס ארבעי לטון עבר ! הלא ידעתם כי הספר
המבורח הזה הוא יקר בזמנינו במאוד , ורבים המתאוו
לו ונפסס חפצו לקנותו בדמים מרובים , אך אינם נמצאים
כלל , ובגלל הדבר הזה אמרתי להודיע זאת ברבים , אולי
יתמצנו אנשים רבים יחד לקנות הספרים האלה , ואז יודיעו
אותי מחשבתם באגרות , או יודיעו זאת להאנשים המתעסקים
בצינין הזה אשר נקבו בשמות למטה . אך בתנאים האלה יקבלו
המתאווים את הספר הנ"ל , והוא .

(א) אחרי שפירסם האיש אשר תחת ידו הספרים הנ"ל, רחוק מלחזק מצינו, והבולאות מרובים להביא אותם משם לעירי, על כן יהיה כל ספר וס' שלשה ר"ח פנים * דהיינו השמונה פנים יהיו בעד הבולאות אשר עלי *.

(ב) כל מי אשר נשאו לבו לבוא על החתום לקחת הספר הזה, ישלם תיכף א' ר"ט ח' מביס, (ויקבל נגד זה שטר ממני, או אם ישלם להמתעסקים הנ"ל יקבל השטר מן המתעסקים) והנותר דהיינו ב' רעים ישלם בעת אשר ימסר לו הספר :

(2)

(שיפד) שר יבוא על החתום

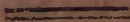
6 דאט יעדער מאן דער זיך מיינט אונזערע חתומים מחוייב אני
מיט / זיך אערן אונז אונז טהייל און / הג"ל / ליד כל
לנעהאן / אונד (וויא ברייטט זיין דעם
תקמ"ז בקאנט גאמלט ווארדן) ייד
אדער אלס נדיב מיטקרייב-ענדור יקבלו בעד טרחתם אחד
ועתה / והמה מחוייבים לתת שובר על קבלת הכסף
להחזיק / ולשלוח לי הכסף נגד שובר אחר ממני .

(ה) כל מי אשר יכתוב בעבור הספר הזה אגרת לי / ימחול
לשלוח לי האגרת פאסט פרייט / כי זולת זאת לא
אחבל שום אגרת בעיני ה' .

ברלין אהרן וואלפסואהן *

ואלה שמות האנשים הרואים להתעסק בדבר הזה ולאסוף
חוקמים מהמקדונים בעם .

ברעסלוא	ר' יוחל ראזנאווע
האמבורג	ר' יאקב וולצבאך
וויען	ר' שמואל דעטמאלד
גאנסי	ר' זעליגמאן פאפנהיים
פראג	ר' אברהם לייב ליפשיץ
פראנקפורט אט מאין	ר' יעקב שטיערן
קעניגסבערג	ר' מענדל ברעסלוא

החזק
הוא בן
הוא חזק
לד כל

הוא חזק
הוא חזק
הוא חזק

הוא חזק
הוא חזק
הוא חזק

הוא חזק

